ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΨΕΜΑ

Ο ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ

Μέσα στὸ μελίσσι τῶν παιδιῶν ποὺ σχολοῦσαν μεσημέρι καὶ δεῖλι, ἀπ' τὸ σχολειὸ τῆς ἐνορίας καὶ γεμίζαν τὸ δρόμο μὲ φωνὲς καὶ κακανίσματα, τὸ πιὸ περήφανο ἤτανε ὁ Γιαννάκης ὁ Κομπούρης.

Ὁ Γιαννάκης, ὅταν γεννήθηκε δὲν εἶχε κανένα σημάδι ἀπάνω του. Ὁ πατέρας του κ' ἡ μάννα του τὸν καλοδεχθήκανε, ὅπως καλοδέχονται ὅλα τ'ἀρσενικὰ παιδιά. Μοναχὰ ἤτανε λίγο χλωμός, ἀδύνατος καὶ κακοθρεμένος. Οἱ γονεῖς του τὸν ταξανε στὸν Θεὸ γιὰ νὰ δυναμώσῃ καὶ νὰ γίνῃ γερὸς κι' ἀντρειωμένος, μὰ ὁ Τρισκατάρατος εἶχε βάλει τὴν οὐρά του πρὶν βάλῃ ὁ Θεὸς τὸ χέρι του. Σιγὰ-σιγὰ τὰ πόδια τοῦ Γιαννάκη ἀρχίσανε νὰ λιγύζουν, τὸ κορμάκι του νὰ ζαρώνῃ καὶ μὲ τὸν καιρὸ ἕνα καρβέλι τοῦ φάνηκε ἀποπίσω του κι' ἄλλο ἕνα ἀπὸ μπρός του. Μὲ τὸν καιρὸ τὸ μεγάλο τετράγωνο κεφαλι του ἐβούλιαζε ἀνάμεσα στὰ δυὸ καρβέλια κι' ὁ Γιαννάκης ἄρχισε νὰ μεγαλώνῃ στὰ χρόνια, χωρὶς νὰ μεγαλώνῃ καὶ στὸ μπόϊ.

Οἱ γονεῖς του, σὰν τὸν βλέπανε, λέγανε ἀπομέσα τους:

— Δὲν πεθαίνει τὸ καημένο νὰ ἡσυχάσῃ ἀπ' τὰ βάσανα; Τί τὴν θέλει τὴ ζωή;...

Γιατὶ οἱ γονεῖς του δὲν μποροῦσανε νὰ βλέπουν ἕνα τόσο ἄσχημο πλάσμα κοντά τους καὶ νὰ συλλογίζωνται πὼς αὐτοὶ τὸ πλάσανε.

Ὁ Γιαννάκης ὅμως εἶχε ἄλλην ἰδέα. Ἡ ζωὴ τοῦ ἄρεσε, ἤτανε εὐχαριστημένος ποὺ ἦλθε στὸν κόσμο καὶ δὲν εἶχε κανένα παράπονο μὲ τοὺς γονεῖς του. Τὰ μάτια του λάμπανε ἀπὸ χαρὰ καὶ, ἀνάμεσα στ'ἄλλα παιδιά, περπατοῦσε τόσο τεντωμένος καὶ ἀλύγιστος, ποὺ θἄλεγες πὼς τὸ εἶχε περηφάνεια πὼς ἤτανε τόσο διαφορετικὸς καὶ τόσο ξεχωριστὸς ἀπὸ τ'ἄλλα τὰ παιδιά. Περπατοῦσε πάντα μοναχός, φουσκωμένος σὰ γαλος, μὲ τὸ κεφάλι ψηλὰ καὶ πατοῦσε στερεὰ τὸ χῶμα μὲ τὰ δυὸ ἀδύνατα ποδαράκια του.

Τὸ μόνο, ποὺ τοῦ κακοφαίνοτανε κάποτε, ἤτανε, ὅταν οἱ ἄλλοι περνοῦσαν κοντά του καὶ σκύβανε νὰ τὸν κυττάξουν. Γιὰ λίγο καιρὸ κάποια στενοχώρια φαινότανε ζωγραφισμένη στὸ πρόσωπό του. Μὰ γλίγορα βρῆκε τρόπο νὰ διορθώσῃ αὐτὴ τὴν ἱστορία. Γύρω ἀπ' τὸ λιμάνι, ποὺ ἤτανε ὁ δρόμος του, εἶχανε χτίσει τὸν τελευταῖο καιρὸ ἕναν καινούργιο μῶλο μ' ἕνα ψηλὸ πεζοῦλι, ὡς μισὸ μέτρο ἀπάνω ἀπ' τὸ δρόμο. Ὁ μῶλος ἤτανε χτισμένος ἀπάνω στὰ βράχια ποὺ τριγύριζαν τὸ λιμάνι. Ὁ Γιαννάκης γύρισε μιὰ μέρα κ' ἔρριξε μιὰ ματιὰ εὐχαριστημένη στὸ νεόχτιστο πεζοῦλι. Ἀπ' τὴν ἄλλην ἡμέρα δὲν περπατοῦσε πιὰ στὸν δρόμο. Ἀνέβαινε ἀπάνω στὸ πεζοῦλι καὶ μὲ τ' ἀδύνατα ποδαράκια του, κορδωμένος καὶ περήφανος, μὲ τὸ κεφάλι ψηλά, ἔκανε ὅλον τὸ γύρο τοῦ λιμανιοῦ ὡς τὸ σπίτι του. Τώρα δὲν ἔσκυβαν οἱ ἄλλοι νὰ τὸν ἰδοῦν. Ἔσκυβε αὐτὸς καὶ τοὺς κύταζε ἀπὸ ψηλά.

Ὅμως κάποιο κακὸ μάτι ἔπεσε ἀπάνω του. Γιατὶ ὅλοι ὅσοι τὸν βλέπανε λέγανε μέσα τους: «Γιὰ κύττα τὸν καμπουράκη... θάρρος ποῦ τῶχει! Καμμιὰ μέρα θὰ πέσῃ νὰ σκοτωθῇ». Καὶ ἀπὸ τὰ πολλὰ τὰ μάτια κάποιο τονὲ βάσκανε. Μιὰ μέρα, ἐκεῖ ποὺ περπατοῦσε κορδωμένος, κυττάζοντας τὸν ἥλιο, γλύτρησε κάπου, παραπάτησε, σαλεύτηκε ἀπάνω στὰ ποδαράκια του κ' ἔπεσε κάτω στὰ βράχια. Πήγανε καὶ τὸν βγάλανε σκοτωμένο, μὲ τὸ μεγάλο κούτελο ματωμένο, μὲ τὰ κοκαλάκια του σπασμένα. Τὸν βάλανε ἀπάνω σ' ἕνα σανίδι καὶ τὸν σηκώσανε νὰ τὸν πᾶνε στὸ σπίτι του. Ὅταν τὸν περνούσανε στὸν δρόμο οἱ διαβάτες τὸν κυττάζανε καὶ κουνοῦσαν τὸ κεφάλι τους: «Ὁ Θεὸς τὸν ἀνάπαυσε, λέγανε. Τί νὰ τὴν κάνῃ τὸ κακόμοιρο τέτοια ζωή!» Ὅταν τὸν περάσανε ἀπ' τὸ σχολεῖο ὅλα τὰ παιδιὰ τρέξανε νὰ ἰδοῦνε τὸν καμπουράκη, ποὺ εἶχε πέσει ἀπ' τὸν μῶλο. Τριγυρίσανε τὸ σανίδι καὶ τὸν κυτάζανε, σὰν παράξενο πρᾶμα. Ὕστερα γυρίσανε τὰ παιδιὰ τὸ ἕνα στὸ ἄλλο καὶ λέγανε μὲ θαυμασμό: «Μωρὲ εἶδες ἀπὸ τί ψήλωμα ἔπεσε, ὁ καμπουράκης! Πέντε μπόγια ψήλωμα». Ὁ Γιαννάκης ἤτανε ξαπλωμένος χλωμὸς κι' ἀκίνητος ἀπάνω στὸ σανίδι. Μὰ καὶ ξαπλωμένος φαινότανε περήφανος καὶ θαρροῦσες πῶς χαμογελοῦσε στὰ παιδιὰ ποὺ τὸν τριγύριζαν. Ἤτανε περήφανος ποὺ ἔπεσε ἀπὸ τόσο ψηλά.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Τ' ΑΣΤΕΡΙΑ

Ἤθελα κάτι νἀπαιρνα 'πὸ τὴ λευκή σας χάρη,
Ἀστέρια μου, ὦ ἀθάνατα σεῖς τοὐρανοῦ λουλούδια,
Ποὺ φέγγετε καθένα σας, ἀκοίμητο λυχνάρι,
Στὸ γαλανὸ τὸ δρόμο τους τὰ ἀλόλευκα ἀγγελούδια.

—

Γλυκειὰ σᾶς ἔχω συντροφιὰ στῆς νύχτας τὸ σκοτάδι!
Κι ὅτα μὲ λύπη στὴν καρδιὰ καὶ μάτια δακρυσμένα
Σὲ σᾶς ζητῶ παρηγοριά, τότε μ' οὐράνιο χάδι
Τὰ δάκρυα στὰ ματόκλαδα στεγνώνετε ἕνα ἕνα . . .

—

Καὶ συμβουλὴ μοῦ δίνετε βαθύσοφη ἀπ' τὰ ὕψη:
«Γιὰ κάθε τί ποὺ δὲ θὰ βρῆς στὸν κόσμο ὅπως νομίζεις,
«Γιὰ κάθε πρᾶμα ταπεινὸ, κακὸ, γιὰ κάθε θλίψη,
«Πάντα ἐσὺ κοίταζε ψηλὰ, κι ὀνίσως καὶ δακρύζεις
«Θἆναι τὸ δάκρυ σου γλυκὸ κι ἀνάλαφρη ἡ καρδιά σου
«Σὰν ἔχεις ἄστρα λαμπερὰ χρυσὴ παρηγοριά σου.

Χάλκη *ΜΕΛΠΩ*

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

Ο ΙΔΑΣ

Τὸν εἶδα τὴ μιὰ μέρα στὸ βιβλίο του καὶ τὴν ἄλλη στὸ γραφεῖο μου. Διπλὴ χαρά.

— Ἄ δὲ σιχαινόμουνα τὰ θεατρινίστικα καμώματα, θὰ σοῦ φιλοῦσα τὸ χέρι, τοῦπα,

Καὶ τοῦ τόσφιξα γκαρδιακὰ καὶ μὲ περηφάνια— μὲ τὴν περηφάνια κείνη ποὺ νιώθει κανένας σφίγγοντας τὸ τιμημένο χέρι ἀληθινοῦ παλικαριοῦ.

Γιατὶ τέτιος ξεπήδησε μέσα ἀπὸ τὸ γνωστικὸ καὶ δυνατὸ καὶ περισσόχαρο βιβλίο του ὁ Ἴδας· παλικάρι ἀληθινὸ, ἕνας δεύτερος Παῦλος Μελᾶς αὐτὸς, ἕνας ἥρωας τῆς Σκέψης καὶ βροντόφωνας κήρυκας τῆς Ἀλήθειας καὶ δουλευτὴς ἀκούραστος τῆς Ἰδέας—τῆς Ἐθνικῆς Ἰδέας—τῆς Ἰδέας τοῦ ξαναγεννημοῦ. Κ' ἔτσι καὶ τὸ παράξενο ψευτόνομά του, ΙΔΕΑ τὸ διάβασα κι ἀπὸ τὴν Ἰδέα θέλω νὰ πιστεύω πὼς τοῦχει τραβηγμένο.

Ξανάσασμα ψυχῆς εἶναι τὸ βιβλίο του· μὰ ὁ Ἴδας δὲν τὸ θέλει γιὰ τέτιο· δὲν τὄγραψε γιὰ νὰ ξανασαίνουνε μὲ δαῦτο οἱ ἀπελπισμένες ψυχές. Ὄχι. Ἀλλὰ τὄγραψε—ἢ κάλλιο, τὄζησε, γιατὶ αὐτὴ ἡ φράση τοῦ ταιριάζει—γιὰ νὰ καθρεφτίζουνται οἱ ναρκωμένες, νὰ ξυπνοῦνε, νὰ τρέχουνε στὴ ζωὴ καὶ στὴ δράση. Γι' αὐτὸ καὶ τἀψιερώνει στοὺς νέους· γι' αὐτὸ κι ὀνειρεύεται νὰ πλάσει μιὰ καινούρια γεννιά, τὴ γεννιά μας, ζωντανὴ, ξεσκλαβωμένη ἀπὸ τὸ Λαζαρονισμὸ καὶ τὸ ρουσφέτι,—μιὰ γεννιὰ σκληρὴ κι ἄγρια, μὲ ἀτσαλένια χέρια καὶ μὲ ψυχὴ πέτρινη —μὲ χέρια ποὺ νὰ γκρεμίζουν κάστρα καὶ μὲ ψυχὴ ποὺ νὰ εὐφραίνεται στὰ αἵματα.

Ὄχι γεννιὰ μαρτύρων, ἀλλὰ γεννιὰ ἡρώων τοῦ χρειάζεται.

★

Σώζοντας τὴ Μακεδονία, μᾶς φωνάζει, τὸν ἑαυτό μας θὰ σώσουμε. Νὰ ὁ λόγος ὁ δυνατὸς, νὰ τὸ ἐθνικὸ τὸ κήρυγμα.

Γιὰ νὰ σώσουμε τὴ Μακεδονία ποὺ πατιέται σήμερα ἀπὸ τὰ Βουργάρικα θεριὰ, θεριὰ Βουργάρικα καὶ μεῖς νὰ γίνουμε. Ὄχι πονοψύχια καὶ βρισιὲς ἄκαρπες. Δουλιὰ, δουλιὰ, καὶ μοναχὰ δουλιά. Γροθιὰ πάνου στὴ γροθιὰ καὶ στὸ Βουργάρικο δυναμίτη, τὸ δυναμίτη τὸ Ρωμαΐκο.

Κ' ἔτσι θὰ σωθοῦμε, δηλ θἀλλάξουμε, γιατὶ μόνο ἂν ἀλλάξουμε θὰ σωθοῦμε.

Ἁπλὰ, βλέπετε, τὰ πράματα· πολὺ ἁπλά. Ὄχι πολλὰ λόγια· δυὸ καὶ σταράτα. Θέλετε νὰ σωθεῖτε; Ἀλλάχτε, γεννῆτε καινούριοι ἀθρῶποι, πάψετε νἀρχαίζετε, κι ἀρχίστε σιγὰ σιγὰ νὰ Βουργαρίζετε. Νὰ ἡ σωτήρια συβουλὴ τοῦ Ἴδα. Συβουλὴ ποὺ δὲ βγαίνει ἀπὸ παχιὰ καὶ κούφια λόγια, ἀλλὰ μέσα ἀπὸ τὰ πράματα, ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, ἀπὸ τὴ ζωή.

νήματά της ἀπρόσεχτη. Καὶ πειδὴ ὁ νοῦς της, ποὺ νὰ πῇ, βάδιζε πάντα στἄψηλὰ καὶ θρεφόταν μὲ ἰδέες, δὲν τὴν πείραζε διόλου νὰ καταγίνεται, ἄμα τῆς ἔλεγες, σὲ πεζὴ δουλειά, τῆς ἄρεζε μάλιστα, γύρεβε κιόλας, ἀφοῦ τὴν ἄφινε, νὰ τὴν ξαναπιάσῃ, γιατὶ τὸ ἤξερε πὼς ἐνῶ τὴν ἔκανε, ἀκόμη πιὸ ξέγνοιαστα συλλογιόταν τὰ δικά της. Γι' ἀφτὸ τὴν ἔβλεπες ἀπὸ τὸ πρωΐ στὸ βράδι νὰ κεντᾷ καὶ νὰ φαίνῃ· στὸ ὕφασμα βελονιὰ βελονιὰ ὕφαινε καὶ τὰ ὄνειρα της. Γιὰ τοῦτο καὶ τώρα, σύφωνα μὲ τὴ διαταγὴ τοῦ κ. Μαλαμέ, δυὸ φορὲς τὴ μέρα, μὲ τὸ βορικωμένο τὸ νερό, ἔμαθε ἡ Ἄννα περίφημα νὰ πλένῃ τὴν παθιασμένη τὴ φούσκα τῆς Κατινούλας, μελετώντας μέσα της τὰ θλιβερὰ φιλοσοφικὰ τῆς ἀθρώπινης ὑγείας καὶ χαίροντας γιὰ τἀποτελέσματα τῆς καλῆς γιατρικῆς. Ἀλήθεια, ἡ Κατινούλα δὲν ἔπασκε πιὰ σὰν καὶ πρῶτα. Κοιμόταν τὴ νύχτα· δὲν ἀναγκαζότανε νὰ σηκώνεται κάθε στιγμή. Πόνο δὲν ἔννοιωθε πουθενά της, παρὰ ποὺ καὶ ποὺ στὸ κεφάλι. Ἄνοιγε κ' ἡ ὄψη της λιγάκι, ἄνοιγε κ' ἡ καρδιά της, τόσο μᾶς εἶναι φυσικὸ νὰ μὴ ζοῦμε μόνοι, τόσο διψοῦμε ἀγάπη, τόσο μᾶς φτάνουνε κάποτες μιὰ περιποίηση, ἕνα χάδι, γιὰ νὰ ξεχάσουμε τὴν ἀρρώστια, ἴσως καὶ γιὰ νἀνασάνῃ μαζὶ μὲ τὴν ψυχὴ μας τὸ σῶμα.

Ὁ Ἀντρέας πιὰ τώρα, συστηματικὰ, φρόντιζε γιὰ τὴν Κατινούλα. Ὁ γιατρὸς ἐρχότανε τρεῖς καὶ τέσσερεις μέρες τὴ βδομάδα. Τοὺς εἶχε κάμει λόγο γιὰ χειρούργημα κι ἀπὸ τὶς δεκαεφτὰ ποὺ τοῦ μίλησε ὁ Ἀντρέας. Ἄξαφνα ὅμως, σὰ νὰ διστάζανε καὶ ὁ Ἀντρέας καὶ ἡ Ἄννα. Ποῦ νὰ γίνῃ κιόλας, ἂν εἶναι νὰ γίνῃ; Στὸ Μπ...., μιὰ πόλη τοῦ Φινιστεριοῦ κοντὰ στὸ Λ.... καὶ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ. Μὰ τὸ Παρίσι δὲν εἶναι. Τοὺς ἔλεγε ὁ κ. Μαλαμὲς πὼς θὰ βροῦνε στὸ Μπ. χειροῦργο ἀξιόλογο, τὸν κ. Σεβιλά, ποὺ τὸν μπιστεβότανε ὅσο γίνεται. Δὲν τοὺς ἔλεγε ὅμως πὼς ὑπάρχει καὶ βιάση μεγάλη. Καμιὰ δεκαπενταριὰ μπορούσανε πάντα νὰ προσμένουνε. Τὸ θαρροῦσε ἀφτὸ μὲ τὰ σωστά του ὁ κ. Μαλαμές. Πιθανὸ πάλε καὶ νὰ θέλησε νὰ προφυλαχτῇ, μισὸ ἀπὸ φιλότιμο, γιατὶ δὲν ταίριαζε νὰ τοὺς φορτωθῇ μ' ἕνα φίλο του, μισὸ ἀπὸ διάκριση, γιατὶ δὲν ταίριαζε καὶ νὰ ἐναντιώνεται τοὺς παρισινούς του συναδέρφους. Παρατηροῦσε μάλιστα πὼς οἱ πελάτες του οἱ καινούριοι ἀφίνανε τὶς βίζιτες καὶ τὸν καιρὸ νὰ περνοῦνε, δίχως νὰ ξαναπιάσουνε κουβέντα γιὰ χειρουργήματα. Τὸ μόνο ποὺ τοῦ ἀπόμνησκε λοιπὸν εἴτανε νὰ σωπάσῃ καὶ νὰ βάλῃ τὰ δυνατά του, νὰ βαστάξῃ τὴν ἀρρώστη ὅσο κι ὅπως ξέρει. Ἔτσι ὡς κ' οἱ πιὸ ἄξιοι γιατροὶ ἀναγκάζουνται κάποτες ἢ τὸ φέρνουνε τὰ περιστατικὰ νὰ μὴν κάμουνε ἀμέσως ἐκεῖνο ποὺ τὸ κάτω κάτω εἶναι καὶ χρέος τους.

Ὁ Ἀντρέας καὶ ἡ Ἄννα, γιὰ νὰ τὸ ποῦμε ὀρθὰ κοφτά, φοβόντανε καὶ δὲ λαλούσανε τοῦ κ. Μαλαμέ. Ἡ Ἄννα ἔτρεμε τὴν ἐφτύνη κ' ἔλπιζε συνάμα πὼς ἀπὸ τὰ πλυσίματα κάτι θὰ βγῇ. Ὁ Ἀντρέας πολὺ πιὸ παράξενα ἢ σὰν προτιμᾷς, πιὸ σύφωνα μὲ τὸ φυσικό του, νόμιζε, ἀφοῦ τὸ ἤθελε ἀκλόνιστα καὶ θετικά, πὼς μὲ τὴ θέλησή του θὰ τὴ γιατρέψῃ καὶ σώνει. Νὰ κι ὁ κίντυνος τῆς γεωμετρίας. Καὶ μὲ καλὸ γιατρό, ἀκόμη πιὸ βέβαιος ὁ Ἀντρέας. Ἀκολούθησε κάτι τότες, ἀπὸ τὴν πρώτη ἐποψη ἀχαμνό, μὰ ποὺ κατόπι ξανάβαλε τὰ πράματα στὸν ἴσιο τους τὸ δρόμο. Βλέποντας ὁ κ. Μαλαμὲς πὼς δὲν ἀποφασίζανε τίποτα, γιὰ νὰ μὴ χασομερᾷ, θεράπεβε ὁλοένα τὴν Κατινούλα, καὶ τὶς εἴκοσι τέσσερεις τοῦ Τρυγητῆ, μιὰ τετάρτη, διώρισε ὑπερθειϊκὸ νάτριο, γιὰ τὴν ὄρεξη, καὶ λίγο μαγγανικὸ κάλι, γιὰ τὴν ἀντισηψία. Μὰ τὸ ἀντισηψιακό του τὸ γιατρικὸ δὲν πέτυχε διόλου. Τὴν πιάσανε πόνοι τρομεροί, ἀντεροκοψίματα, διάρροια μὲ θέρμη, ποὺ βαστάξανε ἀλάκαιρη μέρα. Ἔτρεξε ὁ Ἀντρέας στὸ